

Mont-Oriol

Mont-Oriol

Guy de Maupassant

vertaald door Menke Bol

Oorspronkelijke titel: *Mont-Oriol* (1886)

Omslag: Menke Bol

met foto Château de Tournoël

ISBN: 9789465201993

© 2025 Menke Bol

Brave New Books

Deel 1

Hoofdstuk I

De eerste badgasten, de vroege vogels die het water alweer uit waren, wandelden twee aan twee of in hun eentje in een traag tempo onder de grote bomen langs de beek die omlaag stroomt vanaf de Gorges d'Enval.

Anderen kwamen uit het dorp en hadden zo te zien haast om de badinrichting binnen te gaan. Het was een groot gebouw waarvan de begane grond bestemd was voor thermale behandelingen, terwijl de eerste verdieping ruimte bood aan een casino, café en biljartzaal.

Sinds dokter Bonnefille beneden in het dorp Enval de grote bron had ontdekt, door hem de Bonnefille-bron gedoopt, hadden enkele grondeigenaren, ook die van omliggende gebieden, bescheiden speculanten, besloten om middenin die schitterende vallei in de Auvergne, ruig en toch lieflijk, met notenbomen en reusachtige kastanjes, een gigantisch multifunctioneel gebouw neer te zetten, dat zowel diende voor genezing als voor vermaak, waar je beneden bronwater, stort- en ligbaden kon krijgen en boven bockbier, likeurtjes en muziek.

Langs de beek was een deel van het ravijn afgezet om er het park in te richten, onmisbaar onderdeel van ieder kuuroord. Drie lanen waren er aangelegd, één bijna recht en twee slingerend. Aan het eind van de eerste laan had men een kunstmatige bron laten ontspringen die was afgetapt van de hoofdbron en die opborrelde in een grote cementen kuip met daarboven een rieten afdakje. Deze bron stond onder de hoede van een onverstoorbare vrouw die iedereen vertrouwelijk Marie noemde. Die rustige vrouw uit de Auvergne, met een altijd even wit mutsje op en gehuld in een

altijd even schoon groot jasschort dat haar werkkleding bedekte, kwam langzaam overeind zodra ze op de weg een badgast haar kant op zag komen. Nadat ze deze had herkend koos ze uit een glazen kastje op wielen zijn of haar glas, dat ze vervolgens voorzichtig vulde met behulp van een zinken bekertje dat aan het uiteinde van een stok was bevestigd.

De sombere badgast glimlachte, dronk, gaf zijn glas terug met de woorden: 'Bedankt Marie!', draaide zich om en liep door. En Marie ging weer zitten op haar rieten stoel, in afwachting van de volgende.

Guesten waren er trouwens niet veel. De inrichting van Enval was nog maar zes jaar open voor patiënten, en telde na die zes jaar van in bedrijf zijn nauwelijks meer cliënten dan aan het begin van het eerste jaar. Zo'n vijftig mensen kwamen er, en die werden vooral aangetrokken door de schoonheid van het landschap, door de charme van dat kleine dorpje dat schuilging onder enorme bomen waarvan de kromme stammen er al even robuust uitzagen als de huizen, en door de vermaardheid van de Gorges daar aan het einde van die vreemde vallei, die uitzicht biedt over de grote vlakte van de Auvergne en die plotseling eindigt aan de voet van het hoger gelegen gebergte, het gebergte dat bezaaid is met oude kraters en dat uitloopt op een ongerepte, schitterende rotsspleet vol met rotsblokken die zijn neergestort of dreigen dat te doen, waar een beek stroomt die op de reusachtige stenen klettert en voor elk ervan een meertje vormt.

Dit kuuroord was begonnen zoals ze allemaal beginnen, met een brochure over de bron, in dit geval geschreven door dokter Bonnefille. Hij roemde in de eerste plaats de bekoringen van het berglandschap, in een hoogdravende en sentimentele stijl. Daarbij bediende hij zich van goedgekozen, dure adjectieven, die effect sorteren zonder dat ze wat zeggen. Alles in de wijde omtrek was pittoresk, vol met prachtige plekjes of idyllisch natuurschoon. Alle wandelingen in de nabije omgeving hadden een geheel eigen karakter, dat

kunstenaars en toeristen zeer zou aanspreken. Vervolgens was hij plotseling, zonder nadere aankondiging overgestapt op de therapeutische kwaliteiten van de Bonnefille-bron, met haar combinatie van bicarbonaat en natriumzout, met koolzuurgas, lithium, ijzer enzovoort, geschikt om alle ziekten te genezen. Die had hij overigens opgesomd onder de kop: chronische of acute aandoeningen waarvoor men in Enval terecht kan. Het was een hele lijst met aandoeningen waarvoor men in Enval moest zijn; en die lijst was lang, gevarieerd, hij bood troost aan alle soorten patiënten. De brochure sloot af met praktische raadgevingen, prijzen van logies, maaltijden, hotels. Want gelijktijdig met de inrichting annex casino waren er drie hotels verrezen. Dat waren: het Splendid Hotel, gloednieuw, gebouwd tegen de helling van de vallei die uitkeek over het badgebouw, Hotel Des Thermes, een voormalige herberg die opnieuw gepleisterd was, en Hotel Vidaillet, simpelweg tot stand gebracht door de aankoop van drie geschakelde woningen die waren doorgebroken om er één geheel van te maken.

Vervolgens waren er op een ochtend, precies tegelijk, twee nieuwe artsen in de omgeving neergestreken, zonder dat men precies wist hoe ze waren gekomen, want de artsen in de kuuroorden lijken wel spontaan uit de bronnen op te borrelen, als gasbellen. Dat waren dokter Honorat uit de Auvergne zelf en dokter Latonne uit Parijs. Tussen dokter Latonne en dokter Bonnefille was onmiddellijk een felle haat ontbrand, terwijl dokter Honorat, een keurige, gladgeschoren gezette man, glimlachend en wellevend, zijn rechterhand had uitgestoken naar de een en zijn linkerhand naar de ander, en op goede voet bleef staan met beiden. Maar dokter Bonnefille hield de touwtjes in handen in zijn hoedanigheid van Inspecteur van de bronnen en de badinrichting van Envalles-Bains.

Die hoedanigheid was zijn kracht, en de inrichting zijn lust en zijn leven. Hij bracht er al zijn dagen door; naar men zei soms

ook zijn nachten. Talloze keren liep hij 's ochtends van zijn huis, dat vlakbij in het dorp stond, naar zijn spreekkamer, die rechts van de ingang in de hal was gevestigd. Op de loer liggend als een spin in zijn web keek hij uit naar het komen en gaan van de patiënten, waarbij hij die van hemzelf in de gaten hield met een kritische en die van anderen met een nijdige blik. Hij sprak iedereen bijna als een zeekapitein aan en de nieuwkomers joeg hij de stuipen op het lijf, voor zover hij tenminste niet een glimlach bij ze teweeegbracht.

Toen hij op zekere dag kwam aanlopen met een snelle pas, die de lange panden van zijn oude overjas liet fladderen als vleugels, werd hij opgehouden door een stem die riep: 'Dokter!'

Hij draaide zich om. Zijn magere gezicht, doorgroefd met lelijke zwarte rimpels, ontsierd door een nauwelijks bijgehouden baard, deed een poging tot glimlachen. En hij nam zijn hoge zijden hoed af die versleten was, vol vlekken zat en smerig was, de hoed waarmee hij zijn lange peper- en zoutkleurige haardos bedekte; 'peper en vet' volgens zijn rivaal dokter Latonne. Hij kwam een stap naderbij, maakte een buiging en zei: 'Goedemorgen, mijnheer de markies, hoe maakt u het vandaag?'

Een kleine zeer verzorgde man, de markies de Ravenel, stak zijn hand uit naar de arts en antwoordde: 'Heel goed, dokter, heel goed, of in ieder geval niet slecht. Ik heb nog altijd last van mijn nieren maar al met al maak ik het beter, veel beter, en dat terwijl ik nog maar aan mijn tiende bad toe ben. Vorig jaar begon het pas te helpen bij het zestiende. Weet u nog?'

'Ja, dat weet ik nog heel goed.'

'Maar dat is niet waarover ik u spreken wil. Mijn dochter is vanochtend gearriveerd en ik zou het om te beginnen graag met u over háár willen hebben, omdat mijn schoonzoon, de heer Andermatt, William Andermatt, de bankier...'

'Ja, die ken ik.'

‘Mijn schoonzoon heeft een aanbevelingsbrief voor dokter Latonne. Ikzelf heb uitsluitend vertrouwen in u, en ik verzoek u om zo goed te willen zijn naar het hotel te komen, voordat... begrijpt u... ik bespreek een en ander bij voorkeur in alle eerlijkheid... Schikt het u, op dit moment?’

Zeer geschokt en verontrust had dokter Bonnefille zijn hoed weer opgezet. Hij antwoordde meteen: ‘Ja, ik heb wel tijd, nu dadelijk. Wilt u dat ik met u meeloop?’

‘Heel graag.’

En terwijl ze de inrichting de rug toekeerden, liepen ze met snelle tred een rondlopende weg op die leidde naar de hoofdingang van het Splendid Hotel, dat tegen de berghelling was gebouwd om de reizigers een mooi uitzicht te bieden.

Op de eerste verdieping gingen zij de salon binnen die grensde aan de kamers van de families De Ravenel en Andermatt, en de markies liet de arts even alleen om zijn dochter te gaan halen.

Vrijwel onmiddellijk kwam hij met haar terug. Zij was een jonge blonde vrouw, klein, bleek, heel knap, met kinderlijke gelaatstrekken, terwijl ze haar blauwe ogen vrijmoedig de kost gaf en de mensen aankeek met een vastberaden blik, die aan dat liefvallige fijngebouwde schepsel een charmante aantrekkelijkheid gaf en haar tot een bijzondere persoonlijkheid maakte.

Haar mankeerde niets bijzonders, vage kwalen, sombere stemmingen, huilbuien zonder reden, woedeaanvallen zonder aanleiding, en daarbij nog bloedarmoede. Maar vooral wilde ze graag een kind, waar ze de twee jaar dat ze nu getrouwd was vergeefs op wachtte.

Dokter Bonnefille verzekerde dat de bronnen van Enval uiterst heilzaam waren en schreef onmiddellijk zijn recepten uit.

Die zagen er altijd ontzagwekkend uit, als een requisitoir.

Verdeeld over een groot wit vel schoolpapier noteerde hij zijn voorschriften in talrijke paragrafen van elk twee of drie

regels, in een woest handschrift, een aaneenschakeling van hanenpoten.

En de drankjes, de pillen, de poeders die op de nuchtere maag, 's ochtends, 's middags, of 's avonds dienden te worden ingenomen, leken elkaar meedogenloos op te volgen.

Je zou bijna denken dat er stond: Aangezien de heer X. lijdt aan een chronische, ongeneeslijke en dodelijke ziekte, neme hij:

- 1) kininesulfaat, waardoor hij doof zal worden en zijn geheugen zal verliezen;
- 2) kaliumbromide dat zijn maag zal ruïneren, al zijn lichamelijke vermogens zal verzwakken, hem zal overdekken met puisten en hem een riekende adem zal bezorgen;
- 3) voorts kaliumjodide dat, terwijl het alle secretieklieren van de persoon in kwestie laat uitdrogen, zowel die van de hersenen als de andere, hem in korte tijd zowel impotent als imbeciel zal maken;
- 4) natriumsalicylaat, waarvan de geneeskrachtige werking nog niet is aangetoond, maar dat bij de patiënten die ermee behandeld zijn lijkt te leiden tot een onmiddellijk intredende dood;

En gelijktijdig:

Chloraal waar hij gek van wordt, belladonna dat de ogen aantast, alle mogelijke plantaardige oplossingen en alle mogelijke minerale preparaten die het bloed bederven, de organen verteren, de botten aanvreten en degenen die door de ziekte gespaard waren gebleven alsnog doen sterven.

Hij zat lange tijd te schrijven, zowel op de voor- als op de achterkant, en ondertekende het papier vervolgens als een rechter een doodvonnis.

De jonge vrouw die tegenover hem zat keek naar hem met een bijna onbedwingbare lach die haar mondhoeken omhoog deed gaan.

Zodra hij weg was, na omstandig afscheid te hebben genomen, pakte ze het papier dat zwart zag van de inkt, maakte er een prop van, wierp die in de open haard en daarna zei ze hartelijk lachend: 'O vader, waar hebt u dat fossiel ontdekt? Het is toch zeker net een voddendoer... O, echt iets voor u om een arts op te duikelen van vóór de revolutie! O, wat is hij grappig... en smerig... ach ja... smerig... echt, ik geloof dat hij mijn penhouder helemaal vies gemaakt heeft!'

De deur ging open, de stem van de heer Andermatt was te horen die zei: 'Treedt binnen, dokter!' En daar verscheen dokter Latonne. Kaarsrecht als hij was, slank, onberispelijk, van onbepaalde leeftijd, in een elegant jasje, en met in zijn hand de hoge zijden hoed waaraan je in de meeste kuuroorden in de Auvergne een behandelend arts kunt herkennen, leek de dokter uit Parijs, zonder baard of snor, wel een toneelspeler op vakantie.

De markies was zo ontdaan dat hij niet wist wat hij moest zeggen of doen, terwijl zijn dochter zogenaamd kuchte in haar zakdoek om niet vlak voor de neus van de nieuwkomer in lachen uit te barsten. Deze groette zelfverzekerd, en na een uitnodigend gebaar van de jonge vrouw ging hij zitten. De heer Andermatt, die na hem binnenkwam, beschreef nauwkeurig de situatie van zijn vrouw, haar kwalen met bijbehorende symptomen, de mening van de artsen die in Parijs waren geconsulteerd, en gaf daarna zijn eigen mening die hij baseerde op specifieke in vaktermen geformuleerde argumenten.

Hij was nog erg jong, van Joodse afkomst, hij zat in de handel. Hij was van alle markten thuis en pakte al zijn zaken aan met een ronduit fantastische soepelheid van geest, vlotheid van begrip en zekerheid van oordeel. Hij was al iets te zwaar voor

zijn geringe lengte, pafferig, kaal, hij had een poppengezicht, mollige handjes en korte benen, zag er kinderlijk en ongezond uit, maar spreken deed hij met een verbluffend gemak.

Hij was met de dochter van markies de Ravenel in het huwelijk getreden uit berekening, om zijn speculaties te kunnen uitbreiden in een wereld die niet de zijne was. De markies beschikte overigens over ongeveer dertigduizend frank aan jaarinkomsten en had slechts twee kinderen; maar de heer Andermatt, nauwelijks dertig jaar oud, bezat toen hij trouwde al vijf tot zes miljoen, en een deel daarvan had hij uitgezaaid om er tien tot twaalf mee te oogsten. De heer De Ravenel, een wankelmoedig man, besluiteloos, veranderlijk en zwak, had zich in het begin hevig verzet tegen de toenaderingspogingen gericht op deze verbintenis, hij moest er niet aan denken dat zijn dochter met een Joodse man zou trouwen. Maar na een maand of zes was hij gezwicht vanwege de samen te voegen vermogens, op voorwaarde dat de eventuele kinderen zouden worden grootgebracht in het katholieke geloof.

Er werd echter nog steeds gewacht, en een kind kondigde zich nog niet aan. Het was onder die omstandigheden dat de markies, die al twee jaar enthousiast was over de bronnen van Enval, zich herinnerde dat de brochure van dokter Bonnefille ook genezing van onvruchtbaarheid beloofde.

Vandaar dat hij zijn dochter had laten komen. Zijn schoonzoon was meegereisd om haar te brengen en om haar, op aanraden van haar Parijse arts, toe te vertrouwen aan de zorgen van dokter Latonne. Dus was Andermatt deze direct na aankomst gaan opzoeken; en hij ging maar door met het opsommen van de symptomen die bij zijn vrouw waren vastgesteld. Hij besloot met te zeggen hoezeer hij gebukt ging onder zijn onvervulde kinderwens.

Dokter Latonne liet hem helemaal uitpraten, waarna hij zich tot de echtgenote wendde aan wie hij vroeg: 'Hebt u daar nog iets aan toe te voegen, mevrouw?'

Zij antwoordde ernstig: 'Nee, helemaal niets dokter.'

Hij vervolgde: 'Wel, dan verzoek ik u vriendelijk uw reisjapon en uw korset te willen uittrekken, en om een eenvoudige witte peignoir aan te doen, hij moet volkomen wit zijn.'

Zij reageerde verbaasd, waarop hij geestdriftig zijn werkwijze toelichtte: 'Mijn hemel, mevrouw, het is nogal eenvoudig. Vroeger was men ervan overtuigd dat alle ziekten het gevolg waren van een defect van het bloed of een organisch defect, maar vandaag de dag veronderstellen we simpelweg dat in veel gevallen, en met name in uw speciale geval, de onduidelijke ziektebeelden waaraan u lijdt, maar dit geldt zelfs voor ernstige aandoeningen, zeer ernstige, levensbedreigende, dat die enkel en alleen worden veroorzaakt door het feit dat een willekeurig orgaan, nadat dit een abnormale ontwikkeling als gevolg van gemakkelijk te achterhalen invloeden heeft doorgemaakt ten koste van de omliggende organen, de algehele harmonie en heel het evenwicht van het menselijk lichaam aantast, dat het de functies ervan verandert of stillegt en de werking van alle andere lichaamsdelen belemmert.

Een opgezette maag alleen al is voldoende om de indruk te wekken dat het gaat om een kwaal van het hart, dat, doordat het gehinderd wordt in zijn bewegingen, tekeergaat, onregelmatig wordt of zelfs een slag overslaat. De vergroting van de lever of van bepaalde klieren kan vormen van schade aanrichten die weinig oplettende artsen toeschrijven aan talloze vreemde oorzaken.

Daarom zullen we om te beginnen moeten vaststellen of alle organen van een patiënt wel hun normale omvang en ligging hebben; want er is maar bitter weinig voor nodig om de gezondheid van een mens te verstoren. Ik ga u dus, met uw welnemen mevrouw, met grote zorg onderzoeken, en op uw

peignoir de grenzen, de afmetingen en de ligging van uw organen aftekenen.'

Hij had zijn hoed op een stoel gelegd en sprak met het grootste gemak. Als hij zijn brede mond open en weer dicht deed, vormden zich in zijn gladgeschoren wangen twee diepe rimpels, waardoor hij er ook nog eens uitzag als een geestelijke.

Opgetogen riep Andermatt: 'Nou nou, dat is heel goed zeg, heel vernuftig, heel nieuw, heel modern.'

'Heel modern' uit zijn mond, dat drukte het toppunt van bewondering uit.

Zijn vrouw, die het reuze amusant vond, stond op, ging naar haar kamer en was binnen een paar minuten terug in een witte peignoir.

De arts verzocht haar te gaan liggen op een rustbank. Vervolgens begon hij, nadat hij uit zijn zak een uitschuifpotlood had gehaald met drie stiften in de kleuren zwart, rood en blauw, zijn nieuwe cliënte te beluisteren en te bekloppen terwijl hij de peignoir vol kalkte met gekleurde lijntjes en op die manier iedere observatie vastlegde.

Zij leek, nadat hij een kwartier zo bezig was geweest, op een geografische kaart met continenten, zeeën, landtongen, rivieren, koninkrijken en steden, met daarbij de namen van al die landverdelingen, want op elke demarcatielyn schreef de dokter twee of drie woorden in het Latijn, die alleen hijzelf begreep.

Nadat hij alle inwendige geluiden van mevrouw Andermatt had gehoord en op alle doffe dan wel holklinkende delen van haar lichaam een klopje had gegeven, haalde hij uit zijn zak een notitieboekje van rood leer met goudstiksels dat alfabetisch was ingedeeld, ging de tabbladen af, deed het open en schreef: 'Observatie 6347. Mevrouw A., 21 jaar.'

Vervolgens bestudeerde hij nog eens van boven tot onder de gekleurde markeringen op de peignoir, als een egyptoloog

die hiërogliefen ontcijfert, en nam ze over in zijn opschrijfboekje.

Toen hij klaar was stelde hij vast: 'Niets verontrustends, niets abnormaals, afgezien van een lichte, zeer lichte afwijking die door een dertigtal zuurhoudende baden te genezen is. Bovendien moet u iedere ochtend vóór het middaguur drie glaasjes water nemen. Meer niet. Over vier of vijf dagen kom ik opnieuw bij u langs.' Daarna stond hij op, zei gedag en vertrok zo overhaast, dat iedereen in verbijstering achterbleef. Die abruptheid bij het weggaan paste bij zijn imago, bij zijn chique stijl, zijn persoonlijke uitstraling. Hij vond die zeer gepast en dacht er indruk mee te maken op de patiënt.

Mevrouw Andermatt vloog op de spiegel af om zichzelf te bekijken, en terwijl ze als een klein kind de slappe lach kreeg zei ze: 'O, wat zijn ze amusant, wat zijn ze grappig! Zeg, is er nog zo een, dan wil ik die dadelijk zien! Will, ga hem voor me halen! Hier moeten ze nog een derde van hebben, die wil ik ook zien. Verbaasd vroeg haar man: 'Hoezo een derde, een derde wat?'

De markies moest het uitleggen, waarbij hij zich verontschuldigde, want hij was een beetje bang voor zijn schoonzoon. Hij vertelde dus dat hij dokter Bonnefille, toen deze hem uit zichzelf was komen opzoeken, aan Christiane had voorgesteld teneinde diens advies in te winnen, aangezien hij veel vertrouwen had in de expertise van de oude arts, die als inwoner van de streek de bron had ontdekt. Andermatt haalde zijn schouders op en verklaarde dat enkel en alleen dokter Latonne zijn vrouw zou behandelen. Hij deed dat zo stellig dat de markies, behoorlijk ongerust geworden, zich begon af te vragen hoe hij het aan moest pakken om een en ander in goede banen te leiden zonder de licht ontvlambare dokter Bonnefille te beledigen.

Christiane vroeg: 'Is Gontran hier ook?' Dat was haar broer.

Haar vader antwoordde: 'Ja, sinds vier dagen, met een van zijn vrienden, over wie hij het al vaak met ons gehad heeft, de heer Paul Brétigny. Ze maken samen een tocht door de Auvergne. Ze zijn hierheen gekomen via Mont-Dore en la Bourboule, en eind volgende week gaan ze door naar de Cantal.'

Daarna vroeg hij zijn dochter of ze niet even wilde rusten tot aan de lunch, na die nachtelijke treinreis; maar ze had prima geslapen in de *sleeping-car*, en ze had maar een uurtje nodig om zich op te knappen, waarna ze het dorp in wilde en een bezoek brengen aan de badinrichting.

Haar vader en haar man keerden terug naar hun kamers, om te wachten tot ze zover was.

Weldra liet ze hen roepen, en gezamenlijk gingen ze op pad. Christiane werd op slag enthousiast bij de aanblik van het dorp, daar midden in het bos in dat diepe dal dat aan alle kanten leek te worden ingesloten door torenhoge kastanjes. Die zag je overal, willekeurig opgeschoten in de loop van vier eeuwen, voor de deuren, op de binnenplaatsen, in de straten, en verder zag je ook overal fonteinen bestaande uit een grote zwarte rechtopstaande steen met een boorgaatje erin waaruit een straal helder water opspoot, die dan in koepelvorm weer terugviel in een waterbekken. Er hing een frisse landelijke geur onder al dat groen, en terwijl inwonsters van de Auvergne met flinke tred over straat gingen of voor hun woning stonden, zag je hen bezig om met snelle vingerbewegingen donkere wol te spinnen op een spinrok die ze tussen hun ceintuur hadden gestoken. Onder hun rokken uit zag je de magere enkels met blauwe kousen, en hun lijfje dat aan de schouders was vastgemaakt met een soort bretels, liet de linnen hemdsmouwen vrij waar hun ruwe, droge armen uitstaken en hun knokige handen.

Opeens werden de wandelaars getraakteerd op olijke en grappige muziek. Het leek wel een draaiorgel met iele geluiden, een versleten, amechtig en aftands draaiorgel.

Christiane riep: 'Wat is dat nou?'

Haar vader begon te lachen en zei: 'Dat is het orkest van het casino. Met vier man maken ze al dat lawaai.'

En hij nam haar mee naar een rood affiche dat op de muur van een boerderij was geplakt en waarop in zwarte letters stond:

CASINO VAN ENVAL

-

Onder leiding van de heer Petrus Martel van het Odéon

-

Zaterdag 6 juli: GROOT CONCERT georganiseerd door maestro Saint-Landri, winnaar tweede prijs aan het conservatorium. Aan de piano - de heer Javel, winnaar hoofdprijs aan het conservatorium.

Fluit - de heer Noirot, prijswinnaar aan het conservatorium.

Contrabas - de heer Nicordi, prijswinnaar aan het Koninklijk Conservatorium te Brussel.

Na afloop van het concert GALAVOORSTELLING van:

Verdwaald in het woud

Komedie in één bedrijf, geschreven door de heer Pointillet.

Personages:

Pierre de Lapointe - de heer Petrus Martel, van het Odéon.

Oscar Léveillé - de heer Petitnivele, van het Vaudeville.

Jean - de heer Lapalme, van het Grand Theater te Bordeaux.

Philippine - mejuffrouw Odelin, van het Odéon.

Tijdens de voorstelling zal het orkest eveneens worden gedirigeerd door maestro Saint-Landri.

Christiane las het hardop voor, ze lachte en was verbaasd.

Toen zei haar vader: 'O, dat zal je leuk vinden. Kom, laten we naar ze gaan kijken.'

Ze sloegen rechtsaf en gingen het park in. De badgasten wandelden ernstig en langzaam door de drie lanen, dronken hun glas water en gingen weer weg. Sommigen trokken,

gezet op een bankje, strepen in het zand met de punt van hun wandelstok of paraplu. Ze zeiden niets, leken niet te denken, nauwelijks te leven, ze leken verdoofd en verlamd te zijn door de eentonigheid van het verblijf in de badplaats. Alleen het bizarre geluid van het orkest danste rond in de zwoele en kalme atmosfeer, je wist niet waar het vandaan kwam, je wist niet hoe het werd voortgebracht, het weerklonk onder het gebladerte en leek die verveelde wandelaars in beweging te krijgen.

Een stem riep: 'Christiane!' Ze draaide zich om, het was haar broer. Hij rende op haar af, omhelsde haar, en nadat hij Andermatt een hand gegeven had, nam hij zijn zus bij de arm en troonde haar mee, terwijl hij zijn vader en zwager achterliet.

Ze begonnen te kletsen. Hij was een lange elegante jongeman, even goedlachs als zij, even beweeglijk als de markies, onverschillig voor wat er om hem heen gebeurde, maar altijd op zoek naar een stuk of duizend frank.

'Ik dacht dat je sliep,' zei hij, 'anders was ik je wel komen begroeten. En nu heeft Paul me vanochtend meegenomen naar het Château de Tournœl.'

'Paul, wie is dat? O ja, je vriend!'

'Paul Brétigny. Dat is waar ook, dat weet jij nog niet. Momenteel neemt hij een bad.'

'Is hij ziek?'

'Nee dat niet, maar toch is hij aan het genezen. Hij is pasgeleden verliefd geweest.'

'En dan neemt hij zuurhoudende baden – zuurhoudend, zo heet dat toch nietwaar – om te herstellen?'

'Ja. Hij doet alles wat ik zeg dat hij doen moet. Och, hij had het zwaar te pakken! Het is een onstuimige jongen, vreselijk. Hij had zich bijna van kant gemaakt. Haar heeft hij ook willen doden. Het was een actrice, een bekende actrice. Hij was dolverliefd op haar. En toen was ze hem natuurlijk ontrouw, dat zul je net zien. Het is een afschuwelijk drama geworden.'

Dus heb ik hem maar meegenomen. Het gaat nu wat beter met hem, maar hij is er nog niet overheen.'

Daarnet lachte ze nog, maar ernstig geworden zei ze nu: 'Het lijkt me leuk om hem te ontmoeten.'

Haar zei het overigens niet zoveel, het begrip 'verliefdheid'. Soms dacht ze eraan, zoals mensen die arm zijn denken aan een parelsnoer of aan een briljanten diadeem, in de vage hoop dat zoiets onbereikbaars ooit nog eens voor hen weggelegd zal zijn. Dat stelde ze zich voor aan de hand van romans die ze had gelezen als tijdverdrijf, zonder er overigens veel belang aan te hechten. Ze had nooit zoveel gedroomd, ze was geboren met een gelukkige, kalme en tevreden inborst; en hoewel ze nu al twee en een half jaar getrouwd was, was ze nog steeds niet ontwaakt uit die slaap waar jonge meisjes in verkeren, de slaap van het hart, van het verstand en van de zintuigen, die bij sommige vrouwen voortduurt tot aan de dood. Het leven kwam haar eenvoudig en goed voor, zonder complicaties; ze had zich nooit druk gemaakt over de zin of het waarom ervan. Ze leefde, sliep, kleepte zich smaakvol, ze lachte, ze was content! Wat bleef er verder nog te wensen over?

Toen ze haar Andermatt als verloofde hadden voorgesteld, had ze aanvankelijk met kinderlijke verontwaardiging geweigerd om de vrouw van een Joodse man te worden. Haar vader en broer, die haar weersin deelden, reageerden eensgezind en mede namens haar met een officiële afwijzing. Andermatt verdween uit beeld en liet niets meer van zich horen, maar na verloop van drie maanden had hij Gontran meer dan twintigduizend frank geleend; en de markies begon, zij het om andere redenen, van gedachten te veranderen. Doorgaans gaf hij in eerste instantie wel toe als men aandrong, vanuit een zelfzuchtige behoefte om met rust gelaten te worden. Zijn dochter zei over hem: 'O, paps heeft toch altijd van die warrige opvattingen', en dat klopte. Bij gebrek aan eigen meningen en overtuigingen had hij alleen

maar bevestigingen die ieder moment konden worden ingeruild voor andere. Nu eens hechtte hij, in kortstondige en dichterlijke vervoering, aan de oude tradities van zijn eigen soort en wenste hij een koning, maar dan wel een intelligente koning, liberaal, verlicht, man van zijn tijd; dan weer, na het lezen van een boek van Michelet of een andere democratische denker, liep hij warm voor de gelijkheid van mensen, voor moderne ideeën, voor de eisen van de armen, de verdrukten, de hulpbehoevenden. Hij was bereid om alles te geloven, al naargelang zijn stemming van het moment, en toen zijn oude vriendin mevrouw Icardon, die met veel Joden betrekkingen onderhield en een huwelijk tussen Christiane en Andermatt juist wenselijk achtte, op hem begon in te praten, wist zij precies met welke argumenten hij moest worden aangepakt.

Ze wees hem erop dat het uur der wrake was aangebroken voor het Joodse ras, dat onderdrukt werd zoals het Franse volk vóór de revolutie, en dat nu op zijn beurt de anderen was begonnen te onderdrukken via de macht van het goud. De markies, die niet gelovig was maar ervan overtuigd dat het idee van een God slechts een idee van de wetgever was, meer geschikt om de dommen, de onwetenden en de angstvalligen onder de duim te houden dan het simpele idee van Rechtvaardigheid, bekeek de dogma's met een respectvolle onverschilligheid, en stelde Confucius, Mohammed en Jezus Christus met gelijke en oprechte eerbied allen op één lijn. Dus het feit dat Jezus was gekruisigd kwam hem geenszins voor als een onvergeeflijke schanddaad, maar eerder als een enorme politieke blunder. Bijgevolg volstonden enkele weken om hem ontzag te doen krijgen voor de verborgen, gestage en alomvattende inspanningen van de overal vervolgde Joden. En doordat hij opeens met andere ogen naar hun grootse triomf keek, beschouwde hij deze als een terechte schadeloosstelling voor hun langdurige vernedering. Hij zag hen als heersers over

koningen, die heersers over volkeren zijn, die tronen overeind houden dan wel ineen doen storten, die een heel land failliet kunnen laten gaan net zo makkelijk als een wijnkoopman, trots tegenover de nederig geworden vorsten, en hij zag ze hun onzuivere goud in de halfgeopende schatkist van de meest katholieke heersers werpen, die hen daarvoor beloonden met adellijke titels en spoorlijnen.

En hij gaf toestemming tot het huwelijk van William Andermatt met Christiane de Ravenel.

Nadat - zonder dat ze het door had - druk op haar was uitgeoefend door mevrouw Icardon, voormalige goede vriendin van haar moeder, die na de dood van de markiezin haar vertrouwenspersoon was geworden, na druk ook van de kant van haar vader, en mede dankzij de niet geheel belangeloze onverschillige houding van haar broer, stemde zij er op haar beurt in toe om te trouwen met die gezette steenrijke jongeman, die niet echt lelijk was maar toch ook bepaald niet aantrekkelijk, zoals ze ermee ingestemd zou hebben om een zomer door te brengen in een wat minder aangename landstreek.

Inmiddels vond ze hem een beste jongen, meegaand, niet dom, zachtzinnig in de intieme omgang, maar ze maakte hem dikwijls belachelijk samen met Gontran, die een twijfelachtig soort waardering voor hem had.

Hij zei tegen haar: 'Je man is knalroze en kaler dan ooit. Hij ziet eruit als een zieke bloem of als een geschoren big. Hoe komt hij toch aan dat kleurtje?'

Zij antwoordde: 'Ik verzeker je dat ik er niets aan kan doen. Er zijn dagen dat ik zin heb om hem op een snoeptrommel te plakken.'

Intussen waren ze aangekomen bij de badinrichting.

Twee mannen zaten op rieten stoelen aan weerszijden van de deur met hun rug tegen de muur een pijpje te roken.

Gontran zei: 'Kijk, twee toffe kerels. Let eens goed op die rechts van de deur, die gebochelde met zijn Griekse muts! Dat

is de ouwe Printemps, vroeger gevangenbewaarder in Riom en hier opzichter geworden, hij is zo'n beetje de baas van de inrichting van Enval. Voor hem is er niets veranderd en hij regeert over de zieken zoals vroeger over zijn bajesklanten. In de badgasten ziet hij nog steeds gevangenen, de badhokjes zijn cellen, de doucheruimte is een kerker, en de plek waar dokter Bonnefille de maagspoelingen met de sonde van Baraduc uitvoert een geheimzinnige martelkamer. Hij zegt geen enkele man gedag op grond van het principe dat alle veroordeelden verachtelijke wezens zijn. Vrouwen daarentegen behandelt hij met veel meer respect, respect gemengd met verbazing, want in de gevangenis van Riom had hij er geen onder zijn hoede. Aangezien die inrichting alleen maar bestemd was voor mannen, kan hij nog steeds niet goed overweg met mensen van het vrouwelijk geslacht. Die andere is de kassier. Ik daag je uit, probeer jij maar eens om hem je naam te laten schrijven, dan zul je wat zien.'

Gontran wendde zich tot de man links van de deur en zei langzaam sprekend: 'Meneer Séminois, dit is mijn zusje, mevrouw Andermatt, en zij wil wel een 12-badenkaart.'

De kassier, een erg lange, erg magere man die er erg armoedig uitzag, stond op, ging zijn kantoortje binnen dat zich tegenover de spreekkamer van de geneesheer-inspecteur bevond, sloeg zijn boek open en vroeg: 'Hoe was de naam?'

'Andermatt.'

'U zegt?'

'Andermatt.'

'Hoe spel je dat?'

'A-n-d-e-r-m-a-t-t.'

'Juist ja.'

En langzaam begon hij te schrijven. Toen hij klaar was, vroeg Gontran: 'Wilt u me de naam van mijn zus nog eens voorlezen?'

'Jawel meneer. Mevrouw Antarpat.'

Christiane lachte zich tranen, betaalde haar kaartjes en vroeg: 'Wat hoor ik toch daar boven?'

Gontran nam haar bij de arm en zei: 'Kom maar kijken.'

Via de trap waren woedende stemmen te horen. Ze gingen naar boven, deden een deur open en zagen een grote caféruimte voor zich met in het midden een biljart. Aan weerskanten van dat biljart stonden twee mannen in hemdsmouwen, biljartkeu in de hand, elkaar hevig uit te schelden.

'Achtien.'

'Zeventien.'

'Ik zeg je dat ik er achtien heb.'

'Nietes, je hebt er maar zeventien.'

Het was de directeur van het casino, de heer Petrus Martel van het Odéon, die zijn gebruikelijke partijtje speelde met de komiek van zijn troep, de heer Lapalme van het Grand Theater in Bordeaux.

Petrus Martel wiens machtige, weke buik onder zijn hemd heen en weer deinde, boven zijn broek uit die wonder boven wonder bleef zitten, had na her en der als tweederangsacteur te hebben gewerkt de leiding genomen over het casino van Enval en sleet zijn dagen met het drinken van de consumpties die bestemd waren voor de badgasten. Hij had een enorme officierssnor die van 's ochtends tot 's avonds kletsnat was door het schuim van het bockbier en kleverig van de likeurtjes, en hij had bij de oude, door hem ingehuurde komiek een passie voor het biljartspel geconstateerd.

Nauwelijks waren ze wakker of ze begonnen aan hun partij, scholden elkaar de huid vol, riepen elkaar dreigementen toe, wisten de punten uit, begonnen opnieuw, gunden zich nauwelijks tijd om te gaan lunchen en konden het niet verdragen als een paar bezoekers hen kwamen verdrijven van hun groene laken.

Zodoende hadden ze iedereen de tent uit gejaagd, en ze vonden het leven zo slecht nog niet, hoewel Petrus Martel na afloop van het seizoen een faillissement te wachten stond.

Het barmeisje aanschouwde in lijdzaamheid van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat dat spel waar maar geen eind aan kwam, hoorde van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat die eindeloze discussie aan, en bracht van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat bierpullen of borrelglasjes naar de twee onvermoeibare biljarters.

Maar Gontran trok zijn zus alweer mee en zei: 'Kom, we gaan naar het park. Daar is het koeler.'

Even voorbij de inrichting troffen ze opeens in een Chinese muziektent het orkest aan.

Een blonde jongeman die als een razende viool speelde, dirigeerde met zijn hoofd en zijn haar dat wapperde op de maat, met heel zijn bovenlijf dat hij voorover boog, dan weer overeind hield, dat hij van links naar rechts liet zwaaien als een dirigeerstokje, drie eigenaardige muzikanten die tegenover hem zaten. Het was maestro Saint-Landri.

Hij en zijn kompanen, een pianist wiens instrument iedere ochtend op een soort kruiwagen van de vestibule van de badinrichting naar de muziektent werd gereden, een reus van een fluitist die aan een lange lucifer leek te lurken die hij met zijn dikke opgezwollen vingers stond te betokkelen, en een contrabassist die eruitzag als een teringlijder, brachten met grote inspanning die perfecte imitatie ten gehore van een ondeugdelijk draaiorgel, waar Christiane op straat in het dorp ook al door was verrast.

Toen ze stil bleef staan om naar hen te kijken, groette een heer haar broer.

'Goeiedag, waarde graaf.'

'Goeiedag dokter.'

En Gontran stelde ze aan elkaar voor: 'Mijn zusje, - dokter Honorat.'

Ze kon haar lachen nauwelijks inhouden tegenover dokter nummer drie.

Hij groette nu ook haar en vroeg hoffelijk: 'Ik hoop dat mevrouw niet ziek is?'

'Nou ja, wel een beetje.'

Hij ging daar verder niet op in en begon over iets anders.

'Weet u wel, mijn waarde graaf, dat u straks een van de interessantste spektakels mee kunt maken die hier in de omgeving te zien zijn?'

'Wat mag dat dan wel zijn dokter?'

'Vader Oriol gaat een rots opblazen. Ach, u zal het niets zeggen, maar voor ons is het nogal een gebeurtenis.'

En hij legde het uit.

Vader Oriol, de rijkste boer van heel de landstreek – men schatte hem op meer dan vijftigduizend frank aan jaarinkomsten – was in het bezit van alle wijngaarden die zich uitstrekten vanaf Enval richting de laagvlakte. Maar precies aan de rand van het dorp waar het dal breder werd, verrees een kleine berg of liever gezegd een grote heuvel, en op die heuvel lagen de beste wijnvelden van vader Oriol. Middenin een van die velden, aan de weg, verrees een reusachtig rotsblok, een vrijstaande rots die de wijnbouw belemmerde en die een groot deel van het veld waar hij bovenuit torende in de schaduw legde.

Al tien jaar lang kondigde vader Oriol wekelijks aan dat hij zijn rots ging opblazen, maar het kwam er nooit van.

Iedere keer als er een jongen uit de buurt in militaire dienst ging, zei de oude baas tegen hem: 'Als je met verlof komt, breng dan wat buskruit voor me mee.'

En al die jonge soldaten brachten in hun plunjezak buskruit mee dat ze gestolen hadden voor de rots van vader Oriol. Hij had er een kast vol van, van dat kruit; en het ding werd maar niet opgeblazen.

Eindelijk kon je hem, sinds een week, bezig zien de rots uit te graven samen met zijn zoon, de uit de kluiten gewassen

Jacques, bijgenaamd Kolos. Diezelfde ochtend hadden ze het uitgeholde binnenste van het enorme stuk rots gevuld met kruit; vervolgens hadden ze de toegang afgedekt terwijl ze alleen een opening voor het lont vrij lieten, een lont bestemd voor rokers, dat ze gekocht hadden bij de tabakshandelaar. Om twee uur zouden ze het aansteken. Dus om vijf over twee zou de boel de lucht in vliegen, of uiterlijk om tien over twee, want het was een behoorlijk lang lont.

Christiane vond het een boeiend verhaal, alleen al de gedachte aan die explosie vond ze leuk, ze zag er een spelletje in waar ze als een kind zo blij van werd.

Ze bereikten het eind van het park.

‘Waar gaat dit verder naartoe?’ vroeg ze.

Dokter Honorat antwoordde: ‘Naar het Einde van de Wereld, mevrouw; dat wil zeggen naar een kloof die doodloopt en die beroemd is in de Auvergne. Het is een van de mooiste natuurlijke bezienswaardigheden van de streek.’

Toen klonk er achter hen een bel. Gontran riep: ‘Hé, het is alweer lunchtijd!’ Ze gingen terug.

Een lange jongeman kwam hun tegemoet.

Gontran zei: ‘Christiane liefje, mag ik je voorstellen aan Paul Brétigny?’

Waarna hij tegen zijn vriend zei: ‘Dit is mijn zusje, beste jongen.’

Ze vond hem maar lelijk. Hij had zwart, kortgeknipt steil haar, te ronde ogen met een bijna harde uitdrukking, een hoofd dat ook helemaal rond was, heel stevig, zo’n hoofd dat je deed denken aan een kanonskogel en schouders als van Hercules, kortom een nogal woest, lomp en ruw voorkomen. Maar van zijn jasje, van zijn overhemd, van zijn huid misschien wel steeg een heel subtiel, heel verfijnd parfum op dat zij niet kende; en ze vroeg zich af: ‘Wat zou dat zijn voor luchtje?’

Hij vroeg haar: ‘Bent u vanochtend gearriveerd, mevrouw?’

Zijn stem klonk een beetje dof.

Ze antwoordde: 'Ja meneer.'

Maar toen zag Gontran de markies en Andermatt, die de jongelui een teken gaven dat ze snel aan tafel moesten komen.

En dokter Honorat nam afscheid met de vraag of ze echt van plan waren om naar het opblazen van de rots te gaan kijken.

Christiane verzekerde hem dat ze erheen zou gaan; en leunend op de arm van haar broer zei ze zachtjes, terwijl ze met hem opliep naar het hotel: 'Ik heb honger als een paard. Ik mag me wel schamen straks om zoveel te eten in het bijzijn van je vriend.'

Hoofdstuk II

De lunch duurde lang, zoals dat gaat met gezamenlijke maaltijden voor vaste gasten. Christiane, die al die gezichten niet kende, babbelde met haar vader en haar broer. Na het eten ging ze naar boven om te rusten tot het tijd was om naar het opblazen van de rots te gaan kijken.

Ze was ruim op tijd klaar en zette iedereen ertoe aan alvast te vertrekken, om maar niets van de explosie te hoeven missen.

Net voorbij het dorp, waar de vallei breder begon te worden, verhief zich inderdaad een hoge heuvel, een berg bijna, waar ze in de brandende zon tegenop liepen, via een paadje door de wijngaarden. Toen ze aan de top kwamen slaakte Christiane een kreet van verrassing bij het zien van de weidse horizon die zich opeens voor haar ogen openbaarde. Een eindeloze vlakte strekte zich uit, die onmiddellijk aan een zee deed denken. Gehuld in een dunne nevel, een zachte blauwe nevel, zette die vlakte zich voort tot aan verafgelegen bergen die nauwelijks te zien waren, over een afstand van misschien wel vijftig of zestig kilometer. En onder de transparante, ragfijne mist die boven dat uitgestrekte land hing zag je steden, dorpen, de grote gele vierkanten van rijpe

korenvelden, de grote groene vierkanten van grasland, fabrieken met lange rode schoorstenen en zwarte torenspitsen van kerken die gebouwd waren met de lava van oude vulkanen.

‘Keer je eens om,’ zei haar broer. Ze keerde zich om. En achter zich zag ze het berglandschap, het enorme berglandschap dat hobbelig was door alle kraters. Om te beginnen had je de diepte waar Enval in lag, een grote massa groen waarin je ternauwernood de verborgen inkeping van de Gorges kon onderscheiden. De overvloed aan bomen groeide tegen de steile helling op tot aan de eerste bergkam, waardoor de kammen die daar weer boven lagen aan het zicht onttrokken werden. Maar omdat je precies op de scheidslijn van de vlakten en het gebergte stond, zag je dat die bergen zich ook naar links uitstrekten, naar Clermont-Ferrand, en weer een stuk verder tekenden zich tegen de blauwe hemel afgeplatte toppen af die op monsterlijke puisten leken: uitgedoofde, dode vulkanen. En in de verte, heel in de verte, tussen twee bergtoppen was nog een andere, hogere top te zien, nog verder afgelegen, rond en majestueus, met er bovenop iets vreemds dat wel een ruïne leek.

Dat was de Puy de Dôme, koning der bergen in de Auvergne, machtig en log, met op zijn hoofd bij wijze van kroon, die erop was gezet door het grootste van alle volkeren, de resten van een Romeinse tempel.

Christiane riep: ‘O, wat zal ik hier gelukkig zijn!’ En ze voelde zich al gelukkig, vervuld van dat welbehagen dat lichaam en ziel overrompelt, dat je vrijuit doe ademen, dat je monter en licht maakt als je plotseling in een oogstrelend landschap belandt, dat je bevalt en blij maakt, dat wel op je leek te wachten, waarvoor je je geboren voelt.

Ze werd geroepen: ‘Mevrouw, mevrouw!’ En een eindje verderop zag ze dokter Honorat, herkenbaar aan zijn hoge hoed. Hij kwam aangesneld en nam de familie mee naar de andere kant van de heuvel, naar een grashelling naast een

bosje met kleine boompjes, waar een stuk of dertig mensen stonden te wachten, toeristen en streekbewoners door elkaar.

Onder hen liep de helling steil naar beneden tot aan de weg naar Riom. Deze lag in de schaduw van wilgen die beschutting boden aan het bijbehorende smalle riviertje, en midden in een wijngaard in de buurt van dat stroompje verhief zich een puntige rots; deze leek te worden aanbeden door twee mannen die ervoor neerknielden. Dat was de rots waar het om ging.

Vader en zoon Oriol legden het lont aan. Vanaf de weg keek een nieuwsgierige menigte toe en daarvoor stond, wat lager, een rijtje opgewonden jongeren.

Dokter Honorat had een gerieflijk plekje voor Christiane uitgezocht, die met bonkend hart ging zitten, alsof ze tegelijk met de rots al die mensen de lucht in zou zien vliegen.

De markies, Andermatt en Paul Brétigny strekten zich naast haar uit in het gras, terwijl Gontran bleef staan. Op spottende toon zei hij: 'Zeg dokter, u hebt kennelijk lang zoveel niet omhanden als uw collega's, die zeker geen tijd hebben om naar dit feestje te komen?'

Honorat antwoordde goedmoedig: 'Ik heb het niet minder druk hoor; alleen mijn patiënten nemen me minder in beslag... Bovendien bezorg ik mijn cliënten liever wat afleiding dan dat ik ze volstop met medicijnen.'

Hij leek nogal gevat, wat Gontran bijzonder aansprak.

Er kwamen meer mensen, bekenden van de eettafel in het hotel, de dames Paille, allebei weduwe, moeder en dochter, vader en zoon De Monécu en een heel klein dik mannetje dat blies als een kapotte stoomketel, de heer Aubry-Pasteur, een voormalig mijnbouwkundig ingenieur die fortuin gemaakt had in Rusland.

Hij was nog familie van de markies. Met omzichtige en behoedzame bewegingen maakte hij moeizaam aanstalten om te gaan zitten, wat Christiane zeer vermakelijk vond.

Gontran was weggelopen om naar de andere nieuwsgierigen te gaan kijken, die net als zij de heuvel op gekomen waren.

Paul Brétigny beschreef aan Christiane Andermatt wat er verder weg in het landschap zoal te zien was. Eerst had je Riom dat een rode vlek vormde, een vlek van daken in de vlakte; dan daarachter Ennezat, Maringues, Lezoux, een heleboel dorpen die nauwelijks te onderscheiden waren, of het moest zijn door een kleine onderbreking in het tapijt van groen, en nóg verder, echt helemaal in de verte, aan de voet van de bergen van de Forez, kon ze volgens hem Thiers zien liggen.

Hij werd steeds enthousiaster: 'Moet u kijken, moet u kijken, bij mijn vinger, precies bij mijn vinger. Zelf zie ik het heel goed.'

Zij zag helemaal niets, maar ze vond het volkomen logisch dat hij het wel zag want hij keek met zijn ronde starre ogen als een roofvogel, waar je een kracht vanuit voelde gaan alsof het een verrekijker voor op zee was.

Hij ging verder: 'Vóór ons loopt de Allier, midden door deze vlakte, maar je kunt hem onmogelijk zien. Hij is te ver weg, dertig kilometer hiervandaan.'

Ze deed nauwelijks haar best om te volgen wat hij aanwees, want ze vestigde haar ogen en haar aandacht volledig op de rots. Ze zei bij zichzelf dat dat grote stuk steen straks niet meer zou bestaan, dat het zou verwaaien in poedervorm, en ze werd bekropen door een vaag gevoel van medelijden met de rots, het soort medelijden van een kind om een speeltje dat kapotgegaan is. Hij stond daar al zo lang, die rots; en hij was nog mooi ook, hij stond daar goed. De twee mannen, inmiddels weer overeind gekomen, waren aan de voet ervan grind aan het ophopen. Ze schepten met snelle bewegingen, als gehaaste landarbeiders.

De steeds groter geworden menigte bij de weg was dichterbij gekomen om alles goed te kunnen zien. De kinderen tikten de twee mannen aan die aan het werk waren, renden weg en